

30 травня 2018 року 100 років з дня формування української державної служби – ухвалення закону про урочисту обітницю урядовців і суддів та присягу військових на вірність Українській Державі

Побудова сучасної та ефективної держави, яка б відповідала європейським стандартам, неможлива без побудови прозорої та ефективної системи державного управління, а також професійної, результативної та політично нейтральної державної служби.

Необхідність підвищення рівня професійної компетентності державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад в умовах реформування державного управління і державної служби, децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування.

У 2018 році виповнюється 100 років з впровадження в Україні сучасної державної служби. Своїм корінням вона сягає часів княжої Русі, за часи козацької держави Богдана Хмельницького вона набуває свого розвитку. Але, як окремий інститут державна служба у її нинішньому розумінні – зі статусом державних службовців, розподілом їх посад на виконання функцій із забезпечення державного управління та отримання заробітної плати із державного бюджету урегульований законом, з'явилась під час Української держави гетьмана Павла Скоропадського.

З метою побудови ефективного державного апарату, починаючи з 29 квітня 1918 року урядом Гетьманату було прийнято та значною мірою впроваджено цілу низку системних законів, які уперше в історії України на законодавчому рівні закріпили основу цього інституту влади.

Закон про урочисту обітницю урядовців і суддів та присягу військових на вірність Українській державі посідає тут чільне місце. 30 травня 1918 року було закладено один з головних механізмів, який став невід'ємним атрибутом вступу на державну службу - складання присяги:

«Урочисто обіцяю вірно служити державі українській, визнавати державну владу, виконувати її закони і всіма силами охороняти інтереси і добробут».

Затверджую
Павло Скоропадський
30 травня 1918 року
м. Київ

Ухвалений Радою Міністрів

**ЗАКОН
ПРО УРОЧИСТУ ОБІТНИЦЮ УРЯДОВЦІВ І СУДДІВ
ТА ПРИСЯГУ ВІЙСЬКОВИХ
НА ВІРНІСТЬ УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ**

1. Урядовці, що на державній службі цивільних відомств Української Держави, а також ті особи, що знов мають вступити на цю службу, повинні дати таку обітницю на вірність Українській Державі:

«Урочисто обіцяю вірно служити Державі Українській, визнавати її державну владу, виконувати її закони і всіма силами охороняти її інтереси й добробут».

2. Коли особи, що зазначено у 1-му артикулі цієї постанови, відмовляться від урочистої обітниці, то їх не приймається на службу, а ті, що вже є на службі, звільняються від неї.

3. Судді цивільного відомства Української Держави, а також особи, що мають бути призначені на судові посади, замість зазначеної у 1-му артикулі цієї постанови дають таку обітницю:

«Урочисто обіцяю додержувати вірності Державі Українській, твердо виконувати її закони, чинити справедливий суд, як совість мені каже, і завжди поводитися відповідно гідності свого стану».

4. Військові Української Держави, а також ті, що знову мають вступити на військову службу, повинні дати присягу чином, зазначеним у законі.

Військові християнської віри дають присягу такого змісту:

«Я, нижчепідписаний, обіцяю і клянусь Всесильним Богом перед Святим Євангелієм у тому, що бажаю і повинен вірно й щиро служити Українській Державі і Ясновельможному Пану Гетьманові як найвищому вождю українських армій і флоту, не дбаючи про життя своє до останньої краплі крові. Ворогам Української Держави у всіх військових випадках хоробрий і міцний буду чинити опір; всьому, що користі державній сприяти може, старатимусь допомогти, і кожному довірену мені по службі таємницю зберігати буду. До поставленого наді мною начальника, з приводу того, що до користі служби й Держави торкатиметься, належним чином безумовно слухатися і обов'язки свої по совісті виконувати буду і для своєї користі нічого проти служби й присяги чинити не буду. Від своєї частини і прапору ніколи не відходитиму і у всіх випадках так себе поводити і робити буду, як чесному, вірному, слухняному, хороброму і дотепному (старшині чи козаку) належить. В цих справах най допоможе мені Господь Бог Всесильний. Наприкінці цієї присяги цілую Святі Слова та Хрест Спасителя мого. Амінь».

Військові, які не можуть дати присяги, згідно зі своєю вірою, а також язичника, дають таку обітницю на вірність військовій службі в Українській Державі:

«Я, нижчепідписаний, обіцяю, що бажаю і повинен вірно й щиро служити Українській Державі і Ясновельможному Пану Гетьманові як найвищому вождю українських армій і флоту, не дбаючи про життя своє, до останньої краплі крові. Ворогам Української Держави у всіх військових випадках хоробрий і міцний чинити опір; всьому, що користі Державній сприяти може, старатимусь допомогти, і кожному довірену мені по службі таємницю зберігати буду. До поставленого наді мною начальника, з приводу того, що до користі служби й Держави торкатиметься, належним чином безумовно слухатися і обов'язки свої по совісті виконувати буду і для своєї користі нічого проти служби й обітниці чинити не буду. Від своєї частини й прапору ніколи не відходитиму і у всіх випадках так себе поводити і робити буду, як чесному, вірному, слухняному, хороброму і дотепному (старшині чи козаку) належить».

26 червня 1918 року в Українській державі «Законом про нормальний розпис утримання службовців в центральних урядових установах цивільних відомств» фактично було запроваджено аналог нинішньої системи категорій посад і рангів державних службовців, а саме систему класів посад і рангів пенсії урядовців, а також схему посадових окладів. Вже тоді заробітна плата державних службовців установлювалася законом (що відповідає європейським адміністративним традиціям).

А Закон про порядок призначення на урядову службу, ухвалений гетьманом 24 липня 1918 року став важливою рисою тогочасної державної служби. Ця система в чомусь нагадує нинішню: порядок призначення урядовця залежав від класу посади, Причому кандидатури на вищі посади державних службовців для призначення гетьманом (заступники міністрів, директори департаментів) попередньо узгоджувалися з Радою Міністрів.

Звісно, що за часи гетьманства не вдалося завершити розпочату реформу важливої сфери складної державної управлінської діяльності

Наразі, ситуація в сучасній Україні докорінно відрізняється від 1918 року. Ми маємо ліпші передумови для створення професійної та політично неупередженої державної служби європейського зразка.

У сучасному ж розумінні державні службовці – це професійні менеджери і експерти, які сумлінно працюють в органах влади і беруть участь у виробленні, реалізації та оцінці ефективності здійснення державної політики. Від рівня їх майстерності та вміння, прозорості дій залежить ступінь задоволення законних інтересів громадян, авторитет держави, сталий розвиток країни та її конкурентоспроможність на міжнародній арені.

Нижче приводиться копія «Тимчасового нормального розпису утримання службовців в центральних урядових установах цивільних відомств» з Державного Вісника від 05.07.1918 № 20

№ 511

26 червня 1918 р. Київ. – “Тимчасовий нормальний розпис окладів утримання і класів посад службовців в центральних урядових установах цивільних відомств” Української Держави

Назва посади	Розмір річного утримання (в карбованцях)	Кляси і ранги	
		По посаді	По пенсії[і]
Голова Ради Міністрів	30,000	I	I
Міністр	24,000	II	I
Товариш Міністра	18,000	III	I
Член Ради Міністрів	до 12,000	IV	II
Директор Департаменту	15,000	IV	II
Віце-директор Департаменту	12,000	V	III ст. 1
Начальник відділу	10,000	VI	III ст. 2
Старший діловод	7,200	VII	V

Назва посади	Розмір річного утримання (в карбованцях)	Кляси і ранги	
		По посаді	По пенсії[i]
Діловод	6,600	VIII	VI
Помічник діловода	5,400	IX	VII
Урядовець особливих доручень	9,000	V	III ст. 1
Урядовець особливих доручень	7,200	VI	III ст. 2
Урядовець особливих доручень	6,000	VII	V
Урядовець особливих доручень	4,800	VIII	VI
Канцелярський урядовець 1 ранги	4,200	IX	VII
Канцелярський урядовець 2 ранги	3,600	X	VII
Канцелярський урядовець 3 ранги	3,000	X	VII
Головний бухгалтер	12,000	V	III ст. 1
Старший бухгалтер	9,000	VI	III ст. 2
Бухгалтер	7,200	VII	V
Скарбник	6,600	VIII	VI
Старший рахівничий	5,400	VIII	VI
Рахівничий	4,800	IX	VII
Помічник скарбника	4,800	IX	VII
Екзекутор	5,400	VIII	VI
Головний журналіст	6,600	VIII	VI
Юрисконсульт по вільному найму	до 12,000	-	-
Лікар по вільному найму	до 6,000	-	-
Старший статистик	7,200	VII	V
Статистик	6,600	VIII	VI
Рахівник	4,800	IX	VII
Бібліотекар	до 6,000	VIII	VI
Фаховці	від 7,200	від VI	від III ст. 2
	до 12,000	до IV	до II
Практикант	1,800	X	VII

Примітки: I. Службові роз'їзди урядових осіб, котрим штатами не встановлено постійних роз'їздних грошей, оплачуються на слідуючих підставах:

1) Подорожні гроші при командировках призначаються при поїздках по залізницях, коли немає безплатного квитка, чинам VII кляси і нижче по вартості квитка II кляси, останнім – I кляси і вільнонайманим – III кляси з виключенням доплати за хуткість і спальні місця; на пароплаві клясним чинам по вартості квитків I-ої кляси, а вільнонайманим – II кляси; на автомобілі і на конях по дійсній вартості, яка вартість при відсутності рахунків посвідчується начальством урядовця, котрий був у командировці. Міністрам при службових поїздках надається право користування окремими вагонами.

2) Добові гроші видаються урядовцям, які командіровані по нижчезначеному рахунку:

Клас уряду	В межах повіту	В межах губернії	Поза межами губернії	За час пробування в містах: Києві, Харкові, Одесі і Катеринославі
Карбованців				
II	15	30	45	50
III	12	20	30	40
IV-V	10	15	20	25
VI-VII	8	10	15	20
VIII-XIV	6	9	12	15
Кур'єри та нижчі служачі	3	4	7	10

1) При командіровках за кордон добові видаються в подвійному вищому розмірі (п. 2).

2) Сила цих правил (п. п. 1 і 2) не поширюється на служачих в відомствах шляхів при командіровках по залізницях, а також водяних та шосейних дорогах.

II. Кредити на видачу служачим грошових нагород і допомог вимагаються в смітному порядку.

III. Голова Ради Міністрів має право на помешкання за рахунок коштів Державної Скарбниці, яке йому належить з опалом, освітленням і необхідними слугами. Міністрам і Товаришам Міністрів даються казенні помешкання з опалом або, при відсутності таких, квартирні гроші в розмірі одної чверти окладів утримання, котрі видаються помісячно.

IV. Видатки Голови Ради Міністрів і Міністрів на представництво оплачуються з кредиту в 24.000 карбованців, що відпускається щорічно в розпорядження Голови Ради Міністрів.

V. На переїзд на місце служби всім урядовим особам видаються під'ємні гроші в розмірі: півмісячного окладу на далечінь до тисячі верст і місячного утримання на далечінь більше 1000 верст. Міністри і Товариші Міністрів одержують під'ємні гроші в розмірі місячного утримання на далечінь до 1000 верст і півторамісячного на далечінь далі 1000 верст і, крім того, їм даються даремно два вагони для провозу речей.

VI. Оклади утримання не поділяються на жалування, харчові та квартирні; у випадку, коли служачи користуються службовими квартирами, за винятком Міністрів і Товаришів Міністрів (примітка III), із їх утримання удержується помісячно одна п'ята частина його.

VII. За участь в комісіях поза своїм відомством служачи одержують зарплату по 15 карб. за кожне засідання; ці видатки відносяться на канцелярсько-господарські кредити тих відомств, при котрих утворені комісії.

VIII. Кількість штатних членів Ради Міністрів обмежується штатом відповідного Міністерства, зверх штатні члени Ради Міністрів призначаються по

представленнях Міністра в міру необхідності, з вимогою кредиту на їх постійну або добову платню в смітному порядку.

IX. Посади VII класи та вище заміщуються переважно особами з вищою освітою.

X. Лишки кредитів на утримання особистого складу повертаються в прибутки Державної Скарбниці при заключенні смітного року.

За Голову Ради Міністрів

М. Чубинський

В. об. Державного Секретаря

Іг. Кістяковський

ЦДАВО, ф. 1064, оп. 1, спр. 233, арк. 3–4 зв. Оригінал. Машинопис. Опубл.: Державний Вістник. – 5 липня 1918. – № 20; Науково-документальна збірка до 90-річчя запровадження державної служби в Україні. – К., 2008. – С. 108–110.